

Григорія Сковороди. – Випуск 21. – Переяслав-Хмельницький, 2007. – С. 115–122.

5. Журова А. Робота з обдарованими учнями. Формування дослідницького способу мислення в системі Малої академії наук // Рідна школа. – 2005. – №3. – С. 66–67.

6. Красноголов В. О. Методи навчання обдарованих дітей // Обдарована дитина. – 1999. – №5. – С. 18–25.

7. Сухомлинський В. О. Розумове виховання і всебічний розвиток дитини // Вибр. твори: в 5 т. – К.: Рад. Школа, 1976. – Т.1. – С.91 – 105.

8. Сухомлинський В. О. Розумова й мовна діяльність підлітків // Вибр. твори: в 5 т. – К.: Рад. Школа, 1976. – Т.1. – С. 309.

9. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям // Вибр. твори: в 5 т. – К.: Рад. Школа, 1976. – Т. 3. – С. 112

10. Сухомлинський В. О. Народження громадянина // Вибр. твори: в 5 т. – К.: Рад. Школа, 1976. – Т. 3. – С. 411.

11. Хромова Т. Одаренний ребёнок нуждается в дискомфорте // Відкритий урок. – 2003. – №1. – С. 14–18.

REFERENCES

1. Antonova, O. E. (2006). *Vrahuvannya u navchanni osoblivostey obdarovanoi ditini yak chinnik pidvischenyia yakosti znan uchniv*. [Taking into account the learning of the characteristics of a gifted child as a factor in improving the quality of students' knowledge]. Zhitomir.

2. Vdovenko, V. V. (2006). *Dytiacha obdarovanist: problemy orhanizatsii navchannia*. [Children's Giftedness: Problems in Learning Organization]. Kirovohrad.

3. Volobuieva, T. B. (2005). *Rozvytok tvorchoi kompetentnosti shkoliariv*. [Development of pupils' creative competence]. Kharkiv.

4. Hurianova, O. V. (2007). *Shkola radosti – pereklyk pokolin*. [School of joy – the call of generations]. Pereiaslav-Khmelnyskyi.

5. Zhurova, A. (2005). *Robota z obdarovanymy uchniamy. Formuvannya doslidnytskoho sposobu myslennia v systemi Maloi akademii nauk*. [Work with

gifted students. Formation of the research method of thinking in the system of the Small Academy of Sciences]. *Ridna shkola*.

6. Krasnoholov, V. O. (1999). *Metody navchannia obdarovanykh ditei* [Methods of teaching gifted children]. *Obdarovana dytyna*.

7. Sukhomlynsky, V. O. (1976). *Rozumove vykhovannia i vsebichnyi rozvytok dytyny* [Intellectual education and comprehensive child development]. Kyiv.

8. Sukhomlynsky, V. O. (1976). *Rozumova y movna diialnist pidlitkiv*. [Intellectual and language activities of adolescents]. Kyiv.

9. Sukhomlynsky, V. O. (1976). *Sertse viddaiu ditiam* [I give my heart to the children]. Kyiv.

10. Sukhomlynsky, V. O. (1976). *Narodzhennia hromadianyna*. [Birth of a citizen]. Kyiv.

11. Hromova, T. (2003). *Odaryonnyi rebyonok nuzhdaetsya v diskomforte*. [A gifted child needs discomfort]. *Vidkrytyi urok*.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ВДОВЕНКО Вікторія Віталіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри методик дошкільної та початкової освіти Центрально українського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: історія освітніх процесів в Україні другої половини XIX – XX ст., робота з обдарованими дітьми, методика навчання математики тощо

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

VDOVENKO Victoria Vitalyevna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Preschool and Primary Education Methodology of Centralukrainian Volodymyr Vinnichenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: History of educational processes in Ukraine of the second half 19–20th century, education of gifted children, technique of training in mathematics.

Дата надходження рукопису 27. 08. 2018 р.

Рецензент – д. п. н., професор М. І. Садовий

УДК 37.015.31:78

ДІДИЧ Галина Степанівна –

кандидат педагогічних наук, доцент,

почесний професор кафедри музичного мистецтва і хореографії

Центральноукраїнського державного педагогічного університету

імені Володимира Винниченка

e-mail: didych.h@i.ua

ІДЕЇ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний період розвитку суспільства в нашій незалежній державі, нові перетворення, що впроваджуються в усі галузі життя потребують і від освітян переходу до якісно нового рівня педагогічної праці.

Особливості актуальності в цих умовах набуває оновлення змісту освіти, відхід від застарілих форм навчання, що вже не відповідають сучасним завданням формування планетарного мислення молодого покоління. Розробка нових форм навчання з використанням різних видів мистецтва, поява інноваційних підходів, у свою чергу, дають

змогу формувати духовно багату молодь, громадян, які були б здатні до перетворень, творчого сприйняття реалій сьогодення.

В усі часи вихованню особистості засобами мистецтва надавалось провідне значення, оскільки воно, синтезуючи в собі істину, красу, добро, у руках педагога є найкращим знаряддям для формування людини-мислителя, людини-творця, життєстійкої та життєздатної особистості.

Найефективнішим шляхом у процесі формування мистецької освіченості, художньої культури школярів є використання різних видів мистецтва. Саме на уроках мистецтва можна створити таке культурне середовище, яке сприятиме розв'язанню освітніх завдань, що спрямовані на інтелектуальний, художній і творчо практичний розвиток кожного учня.

Сьогодні, коли з особливою гостротою постає завдання формування духовного світу людини третього тисячоліття, відродження і розвитку культурних традицій народів України, викладання предметів художньо-естетичного циклу має стати одним із пріоритетних напрямів у навчанні й вихованні школяра, у розвитку його особистості. У шкільному курсі він представлений дисциплінами «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Мистецтво», «Художня культура».

Викладання цих предметів у школі має ґрунтуватися насамперед на діяльнісному підході до мистецтва, що допомагає дитині будувати цілісну картину світу, дає змогу приймати творчі рішення в широкому спектрі життєвих ситуацій, формує духовні й моральні якості особистості [8, с. 3]. І з усім цим ми знайомимось у творчій спадщині В. О. Сухомлинського.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Не згасає інтерес до педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського не тільки в Україні, а й у світі. Особливою популярністю творчість В. О. Сухомлинського користується в Китаї, де великими тиражами видані практично всі його твори.

«Світова педагогічна наука, в тому числі й Україна переживає своєрідний пік інтенсивного вивчення й осмислення творчої спадщини В. О. Сухомлинського», – вважає доктор педагогічних наук М. Ю. Красовицький [4, с. 21].

Активними дослідниками і популяризаторами педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського є науковці країн близького і далекого зарубіжжя і особливо глибоко досліджують і майстерно пропагують педагогічні ідеї В. О. Сухомлинського українські вчені М. Я. Антоненко, Л. С. Бондар, І. А. Зязюн, Г. В. Калмиков, В. Г. Кузь, А. Я. Розенберг, О. Я. Савченко, О. В. Сухомлинська, Г. В. Сухорукова та ін.

Слід зауважити, що музично-естетичне виховання у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського ще вивчене недостатньо.

Мета статті полягає у розкритті ідей музично-естетичного виховання підрастаючого покоління у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського.

Виклад основного матеріалу дослідження. В останні роки в науковій і методичній літературі зібраний цінний матеріал, який розкриває основні способи підвищення ефективності музично-естетичного виховання підрастаючого покоління. При цьому велика увага приділяється проблемі співвідношення виховання й освіти в процесі музичного навчання, специфічного відбиття на рівні музики загально виховних завдань.

Разом з тим музично-естетичне виховання в школі не обмежується лише рамками уроку музичного мистецтва, тим більше, що в старших класах ці уроки не проводяться. Не лише вчителя музичного мистецтва, а й літератури, фізики, хімії, класного керівника, вихователя групи продовженого дня повинно хвилювати питання, як досягнути вищої мети музичного виховання, котру так чітко й лаконічно сформулював В. О. Сухомлинський, що музичне виховання – це не виховання музиканта, а перш за все виховання людини.

В. О. Сухомлинський в естетичному вихованні підрастаючого покоління значну роль приділяв музиці. Це насамперед тому, що музика, впливаючи на людину, торкається усіх сторін її духовного життя. Видатний педагог, не маючи професійної музичної освіти, добре відчував, що музика – це та русійна сила, яка зігріває дитячі душі, вчить їх емоційно відгукуватись на різні сторони життя, розкриває сутність прекрасного.

В. О. Сухомлинський стверджував, що краса музики – могутнє джерело думки. Під впливом музики уява дитини створює яскраві образи, оживляє думку. «Без музичного виховання, говорив В. О. Сухомлинський, неможливий повноцінний розумовий розвиток дитини. Першоджерелом музики є не тільки навколишній світ, а й сама людина, її духовний світ, мислення, мова» [7, с. 66].

Видатний педагог зазначав, що музика, як і природа, казка, – виховує дитину. Музична мелодія – це мова людських почуттів і ставитись до цієї мелодії необхідно надзвичайно чуйно. На підставі багаторічного досвіду, спостережень він дійшов висновку. що «... душа дитини – це душа чутливого музиканта. В ній туго натягнуті струни, і якщо ви зумієте торкнутися їх – задзвенить чарівна музика ... Дитинство так само неможливе без музики, як неможливе без гри, без казки» [7, с. 72].

В. О. Сухомлинський питаннями музичної педагогіки спеціально не займався. Однак у його творчій спадщині ми знаходимо багато ідей, творче використання яких допомагає вчителям розв'язувати складні завдання музично-естетичного виховання підростаючого покоління.

Відомо, що в педагогіці з давніх-давен ведеться суперечка про роль музики в житті дитини, про те, чим повинна бути музика – предметом освіти чи виховання. Свою позицію у цьому питанні В. О. Сухомлинський висловив досить чітко: «Музика і співи в школах не лише навчальний предмет, але й могутній засіб виховання, яке повинно емоційно і естетично забарвити все духовне життя людини» [6, с. 303].

На наш погляд, не втратила своєї актуальності думка Василя Олександровича про те, що здатністю сприймати, відчувати, переживати музику дитина повинна оволодівати із самого раннього дитинства. «... Те, що упущено в дитинстві, дуже важко, майже неможливо надолужити в зрілі роки. Дитяча душа однаково чутлива і до рідного слова, і до краси природи, і до музичної мелодії. Якщо в ранньому дитинстві донести до серця красу музичного твору, якщо в звуках дитина відчує багатогранні відтінки людських почуттів, вона підніметься на такий щабель культури, якого не можна досягти ніякими іншими засобами» [7, с. 83].

Власне тому Василь Олександрович уважав, що культура виховного процесу в школі визначається тим, наскільки шкільне життя насичене духом високохудожньої музики. Думка В. О. Сухомлинського про насиченість шкільного життя духом музики набуває особливої актуальності. Вчителі музики повинні зробити все можливе для того, щоб школа стала типовим осередком музичної культури.

В. О. Сухомлинський звертав увагу педагогів на таке важливе питання, як кількість і якість музичної інформації, котру отримують школярі. Довгі роки спостережень над духовним розвитком одних і тих же вихованців від молодшого віку до зрілості переконали його в тому, що стихійний, неорганізований вплив на дітей кіно, радіо, телебачення не допомагає, а скоріше приносить шкоду правильному естетичному вихованню [7].

Ось чому необхідно розумно підходити до дозування музичного матеріалу. В. О. Сухомлинський, наприклад, використовував не більше двох мелодій на місяць, проводив велику виховну роботу, мету якої він убачав у тому, щоб викликати в дитини бажання ще і ще раз прослухати музику, досягти того, щоб діти ще раз відкривали в цій музиці вже колись

відкриту красу. Велику допомогу в реалізації цих ідей видатного педагога допомагають учителям шкільні фонотеки.

У сучасних умовах думки В. О. Сухомлинського про насиченість шкільного життя духом музики набувають особливої актуальності. Вчителі повинні зробити все можливе для того, щоб школа стала справжнім осередком музичної культури.

Уся педагогічна система В. О. Сухомлинського пов'язана з народною педагогічною, національною системою виховання. Традиції Павлівської середньої школи відображають духовні та історичні традиції народу. Видатний учений на практиці поєднав наукову педагогіку з народною, без цього діалектичного зв'язку він не мислив системи виховання.

Значне місце в змісті музично-естетичного виховання дітей Павлівської школи займала народна пісня як жанр фольклору та виховний засіб народної педагогіки. «Перші і найяскравіші сторінки для читання мови почуттів – це народні пісні» [5, с. 555].

Називаючи музику «мовою почуттів», В. О. Сухомлинський прагнув до того, щоб зробити цю мову доступною школярам, щоб діти могли користуватися нею як засобом самовираження. Першим кроком в опануванні мови почуттів, на думку В. О. Сухомлинського, є народна пісня, яка розкриває красу душі народу, його ідеали і мрії. Разом з тим, Василь Олександрович підкреслював, що навіть народна пісня «з безхитрисними, іноді елементарно простими словами сприймається як художній твір лише завдячуючи мелодії» [6, с. 305–306]. Тому вчитель, розбираючись у специфіці засобів музичної виразності композитора, повинен ще за допомогою слова пояснити глибину музики. Слово вчителя настроїть «чутливі струни серця» дітей на сприйняття музики в тому разі, якщо педагог звертається до їхньої емоційної пам'яті. Наприклад, перед слуханням української народної пісні «Стоїть гора високая» Василь Олександрович говорив своїм вихованцям: «Згадайте сонячний день ранньої осені, коли ми, подорожуючи берегом річки, відкрили чудовий куточок: дзеркальна поверхня тихої затоки, дві верби біля самої річки, одна – стара, вмираюча, дуплиста, а друга – струнка, молода, співуча, як казала тоді Люда. Ми пережили тоді складні відчуття – печаль і радість, дерево, квітка не безсмертна, а життя безсмертне. І вінцем безсмертя є людина. Власне про те, що ми переживали тоді розповідається в пісні «Стоїть гора високая», але розповідає тонкіше, глибше» [7, с. 197]. Слово, яке пробуджує емоційну пам'ять учнів,

допомагає їм зрозуміти тонкий, емоційно-естетичний і філософський підтекст музики.

Разом з дітьми В. О. Сухомлинський слухав народні пісні, і в кожній пісні намагався відкрити їм велике емоційне багатство, їхній дух і зміст. Він прагнув, щоб кожна прослухана пісня пробуджувала естетичні почуття, давала емоційний поштовх для розуміння її підтексту. Тим самим, уважав В. О. Сухомлинський, забезпечується комплексний вплив на інтелектуальну та емоційну сфери дитини, підвищується якість розумового, морального, музично-естетичного виховання школярів.

Навчаючи дітей слухати «музику природи», Василь Олександрович наближав їх до розуміння і сприймання прекрасного в музичному мистецтві, відкривав перед своїми вихованцями красу людини. Діти вчилися помічати те, що раніше здавалось звичайним. Василь Олександрович убачав у народній музиці той найбільший сприятливий фон, на якому виникає духовна єдність вихователя і вихованця. Слухаючи народні мелодії, проникаючи в глибини народної творчості, осмислюючи красу народної музики, вчитель та учень здатні краще розуміти один одного. Як підкреслював В. О. Сухомлинський, саме музика несе в собі глибокий зміст переживань та естетичних почуттів, музика виховує душу, олюджує емоції, відкриває у дитячому серці джерело людських почуттів.

Взаємозв'язок мистецтва і дійсності в процесі формування естетичних почуттів дітей набуває в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського особливого значення. Вихованці повинні зрозуміти, що краса музики розкриває красу навколишнього світу, і не лише його, але й самої людини, її духовної сутності. Музика знайде емоційний відгук у серці кожної дитини, якщо вчитель добре для слухання такі твори, в яких у яскравих образах розкриватиметься те, що діти бачать і чують навколо себе: гуркіт грому, завивання вітру, щебетання птахів, шелест дерев, звучання бджолої арфи, пісню жайворонка і т.п. І тут В. О. Сухомлинський пропонує свою методику роботи над музичним твором: спочатку діти слухають музику, потім обмінюються враженнями про те, що почули, надалі повторне слухання. Після цього школярі йдуть у природу, слухають «музику природи», вплив якої посилюється за рахунок своєрідності й специфіки художніх образів, які притаманні казці. Так, наприклад, коли діти в степу слухали пісню жайворонка, Василь Олександрович розповідав їм поетичну казку про жайворонка, при цьому він боявся, що казка може стати на перешкоді пізнання справжніх закономірностей природи. Навпаки: «... якщо б у дітей не було всього цього, якщо

б вони не пережили боротьбу добра і зла, не відчували, що в казці відображені уява людини про правду, честь, красу, – їх світ був би тісним і незатишним» [7, с. 68]. «Музика природи» і казка дозволяють учням прийти до дуже важливого висновку про те, що в музичному творі є своєрідна краса, яку композитор «підслухав у природи і передав нам». Власне навколишній світ дає змогу школяру по-новому глянути на музичний твір, проникнути в його смисл, пробудити творчу активність.

У своїй педагогічній діяльності В. О. Сухомлинський завжди пов'язував свою музику з життям. Найважливішим завданням під час слухання музичних творів, стверджував педагог, є досягнення слухачем відчуття, що «джерелом краси музики є краса навколишнього світу» [7, с. 63].

Його вихованці передусім слухали музику садів, полів, спочатку вчилися сприймати, переживати красу довкілля, потім переходили безпосередньо до слухання музичних творів. У «Школі радості» діти під час прогулянок із задоволенням прислухались до «музики природи». Саме це давало можливість дітям з великою зацікавленістю слухати твори класичної академічної музики, зокрема, музику Л. Бетховена, П. Чайковського, Е. Гріга, Ф. Шуберта, Р. Шумана та ін. Слухаючи класичну музику вони створювали в своїй уяві картини боротьби між добром і злом і саме, у ці хвилини у них виникало бажання зробити щось добре, гарне, фантастичне. Так відбувалось органічне поєднання «музики природи» й реальної музики. Водночас Василь Олександрович уважав музику джерелом збагачення емоційної пам'яті.

Без музики, пісні, наголошував В. О. Сухомлинський, неможливо виховати тонку емоційну натуру, тобто особистість, яка відчуває страждання, горе іншої людини й здатна прийти їй на допомогу. Слухаючи музику, дитина пізнає прекрасне не лише в навколишньому світі, але і в собі, і якщо в неї є щось погане, то це погане вона намагається викоренити.

В. О. Сухомлинський використовував на уроках музики (розділ слухання) твори живопису, поезії, прози для більш глибокого розуміння змісту, форми, художніх особливостей музичних творів. На таких уроках школярі знаходили художні засоби, за допомогою яких розкривали музичні образи.

Творчо використовуючи ідею В. О. Сухомлинського, багато вчителів міста Кропивницького проводять «уроки мислення», на яких знайомство з природою рідного краю поєднується зі сприйняттям творів літератури і мистецтва. Під час прогулянок у полі, на берег річки, у сад учителі навчають дітей

бачити, слухати природу, пізнавати її запахи. Експерсії поєднуються з читанням віршів, переглядом репродукцій знаменитих художників-пейзажистів: Кона, Левітана, Саврасова, Шишкіна, – або читання розповідей знавців природи: Біанкі, Леонова, Паустовського, Шевченка та ін. Від спостереження природи, слухання її музики учні переходять до слухання музичних творів, у яких в доступній формі розкрито те, що бачили й почули діти. У багатьох школах міста Кропивницького «уроки мислення» завершуються усним або письмовим твором, у яких школярі розповідають про те, що вони побачили, почули, переживали.

Учні, які постійно спілкуються з природою, відчувають себе невід'ємною частиною природної краси, що стала виміром їхнього духовного життя і спонукує до глибинного проникнення та переживання через знайомство з творами різних жанрів мистецтва, зокрема з музикою.

«Музика – уява – фантазія – казка – творчість – така доріжка, йдучи якою дитина розвиває свої духовні сили», на що вказував В. О. Сухомлинський. На думку Василя Олександровича, однією з важливих ланок у загальному ланцюгу розвитку духовних сил є творчість, творчість, яка виявляється у виконанні на музичних інструментах власних мелодій, викликаних слуханням «музики природи», прослуховуванням народних і авторських пісень, творів вітчизняних і зарубіжних класиків, набутим музичним досвідом, уявою, фантазією.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Ідеї, педагогічні методи Василя Олександровича, його особистий внесок у розвиток загальної системи музично-естетичного виховання школярів засобами музичного мистецтва витримали й витримують випробування часом.

В. О. Сухомлинський питаннями музичної педагогіки спеціально не займався. Однак у його творчій спадщині ми знаходимо багато ідей, творче використання яких допомагає вчителям розв'язувати складні завдання музично-естетичного виховання школярів.

Не буде перебільшенням відзначити, що використання «музики природи» як засобу виховного впливу – педагогічна знахідка Василя Олександровича, одне з важливих положень його системи естетичного виховання.

Ідеї В. О. Сухомлинського про активне музикування (спів, гра на музичних інструментах, слухання музики, елементарна музична творчість, гра в ансамблі) школярів в умовах загальноосвітнього навчального закладу є однією з головних складових

загальної системи музично-естетичного виховання.

Перспективами подальших досліджень вбачаємо продовження більш глибокого вивчення ідей музично-естетичного виховання підростаючого покоління у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Дідич Г. С., Гейченко М. І. Естетичне виховання школярів засобами музики у творчій спадщині В. О. Сухомлинського /Г. С. Дідич, М. І. Гейченко. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – Вип. 52. ч. 1. – Кіровоград, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2003. – С. 109–111.

2. Дідич Г. С., Гейченко М. І. Ідеї В. О. Сухомлинського в музично-естетичному вихованні учнів загальноосвітніх шкіл /Г. С. Дідич, М. І. Гейченко //Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 90-річчю від дня народження В. О. Сухомлинського. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – Вип. 78 (1). – Кіровоград, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008. – С. 193–196.

3. Дідич Г. С. Основні напрямки діяльності вчителя музики у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського /Г. С. Дідич. Тези доповідей науково-практичної конференції, присвяченої 1000-річчю школи Київської Русі: Розвиток школи і педагогічної науки на Україні. – Ніжин, 1989. – С. 83–84.

4. Красовицький М. Ю. В. Сухомлинський і педагогічні концепції Заходу // Шляхи освіти. 1998. – № 2.

5. Сухомлинський В. О. Павлицька середня школа / В. О. Сухомлинський //Вибрані твори : у 5-ти томах. – Т. 4. – К.: Радянська школа, 1977. – С. 7–385.

6. Сухомлинський В. А. Рождение гражданина /В. А. Сухомлинский. – М.: Молодая гвардия, 1971. – С. 303, 305–306 .

7. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям /В. О. Сухомлинський //Вибрані твори: у 5-ти томах. – Т. 3. – К.: Радянська школа, 1977. – С. 7–279.

8. Творча реалізація педагогічних ідей В. О. Сухомлинського в системі художньо-естетичного виховання: Навчально-методичний посібник. – Кіровоград: Видавництво обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського, 2008. – 103 с.

REFERENCES

1. Didich, G. S., Geichenko, N. I. (2003). *Eстетичне виховання засобами музики у творчій спадщині В. О. Сухомлинського*. [Aesthetic education of schoolchildren by means of music in the creative heritage of V. O. Sukhomlynsky]. Kirovograd.

2. Didich, G. S., Geichenko, N. I. (2008). *Ideї В. О. Сухомлинського в музично-естетичному вихованні учнів загальноосвітніх шкіл*. [V. Sukhomlynsky's ideas in the musical and aesthetic

education of general secondary school pupils]. Kirovograd.

3. Didich, G. S. (1989). *Osnovni naprzmi dizynosti vchitely muziki u pedagogichniy spadzhini V. O. Sukhomlynskyu*. [The main directions of the activity of the teacher of music in the pedagogical heritage of V. O. Sukhomlynsky]. Nizhin.

4. Krasoviztkiy, M. U. (1988). *V. Sukhomlynskyi i pedagogichni konzeptzii zahodu*. [V. Sukhomlynsky and pedagogical concepts of the West]. Kyiv.

5. Sukhomlynsky, V. O. (1977). *Pavlyzhka seredny chkola*. [Pavlyska high school]. Kyiv.

6. Sukhomlynsky, V. O. (1971). *Roztdenie grazhdanina*. [Birth of a citizen]. Kyiv.

7. Sukhomlynsky, V. O. (1977). *Serdze otdau detym*. [I give my heart to the children]. Kyiv.

8. *Tvorcha realizatyy pedagogichnih idei Sukhomlynsky V. O. v sisteme hudoztestvenno-esteticheskogo vospitaniy*. (2008). [Creative realization of V. A. Sukhomlynsky's pedagogical ideas in the system of artistic and aesthetic education:]. Kirovograd.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ДДИЧ Галина Степанівна – кандидат педагогічних наук, доцент, почесний професор

кафедри музичного мистецтва і хореографії Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва, сприймання музики як педагогічна проблема, художньо-естетичне виховання підростаючого покоління.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

DIDUCH Galina Stepanivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Honorary Professor of the Department of Musical Art and Choreography of the Centralukrainian State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko.

Circle of scientific interests: the professional training of the future teacher of musical art, the perception of music as a pedagogical problem, the artistic and aesthetic education of the younger generation.

*Дата надходження рукопису 27. 08. 2018 р.
Рецензент – д.п.н., професор Т. Б. Стратан-Артишкова*

УДК 378.016:811.161.2

ЖИГОРА Ірина Валеріївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри методик дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: i.zhugora@gmail.com

ТИПИ МОВНИХ ПОМИЛОК В УЧНІВСЬКИХ РОБОТАХ І ШЛЯХИ ЇХНЬОГО УСУНЕННЯ В КОНТЕКСТІ ПОГЛЯДІВ ВАСИЛЯ СУХОМЛІНСЬКОГО

Постановка та обґрунтування проблеми. Епіграфом до нашої розвідки слугують відомі слова педагога-гуманіста Василя Сухомлинського: «Щоб любити – треба знати, а щоб проникнути в таку тонку й неосяжну, величну й багатогранну річ, як мова, треба її любити» [8, с. 2]. Сьогодні, на жаль, ми доводимо учням, студентам, що, виявляється, українцям потрібно не просто любити, а й знати рідну мову. За слухним зауваженням Василя Сухомлинського, «багатство рідної мови, її скарби – це наріжні камені тієї будови, ім'я якої – духовна культура людини...» Велике духовне спілкування для кожної людини було б неможливим, «якби не було рідної мови – української – і якби з молоком матері, її колісковими піснями, із словом рідної мови не ввійшла до мого серця (дозволимо собі уточнити: до серця кожного українця) ні з чим незрівнянна любов до Вітчизни, до її степів і гір, лісів і рік, до її людей [8, с. 2]. Саме тому навчання учнів рідної мови передбачає

насамперед розвиток мовлення й чуття слова, оволодіння основами норм і тонкощами української мови.

Українська мова як навчальна дисципліна посідає одне з найважливіших місць у підготовці фахівця для будь-якої діяльності. Завдання предмету – забезпечити теоретичну й практичну підготовку учнів: дати основні відомості про мову як суспільне та історичне явище, про структуру і закономірності її розвитку, а також допомогти оволодіти нормами сучасної української літературної мови, виробити міцні практичні навички мовного аналізу, грамотного письма й високої культури мовлення, бережного ставлення до слова.

Відомо, що мовлення кожного – це вираження нашої особистості, наш інтелектуальний і духовний портрет, тому, здобуваючи освіту, кожен учень повинен усвідомити, що з усіх наук йому найперше слід опанувати мову – знаряддя мисленнєвої й мовної діяльності.